

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА УКРАЇНИ

Спеціальність: 081 Право

Галузь знань: 08 Право

ОПП «Право»

Освітньо-професійний ступінь:	Фаховий молодший бакалавр		
Статус дисципліни відповідно до навчального плану:	Обов'язкова освітня компонента освітньо-професійної програми «Право» (освітня компонента, що формує загальні та спеціальні компетентності)		
Мова викладання:	українська		
Курс, семестр:	2 курс, 4 семестр		
Семестровий контроль:	залік		
Обсяг дисципліни (кредити ЄКТС/кількість годин):	3 кредити ЄКТС/90 годин		
Аудиторні заняття, годин:	Всього	Лекції	Практичні
денна форма:	70	40	30
заочна форма:	—	—	—
Самостійна робота, годин:	Денна форма – 20		Заочна форма – відсутня
Мета навчальної дисципліни:	формування у здобувачів освіти системних знань про закономірності виникнення, становлення та розвитку держави і права України, основні етапи українського державотворення, еволюцію державних інститутів і правової системи, а також уміння аналізувати історико-правові явища та процеси.		
Завдання навчальної дисципліни:	– засвоєння основних етапів становлення та розвитку держави і права України, особливостей українського державотворення; – вивчення особливостей суспільного і державного устрою та формування і функціонування державних інститутів у різні історичні періоди; – ознайомлення з основними джерелами та пам'ятками українського права, особливостями їх виникнення та розвитку; – формування розуміння закономірностей становлення і розвитку держави та правової системи України; – вивчення особливостей розвитку основних галузей та інститутів права на різних етапах української історії; – формування цілісного уявлення про історичний досвід українського державотворення та його значення для становлення і розвитку сучасної Української держави. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач фахової передвищої освіти повинен: ЗНАТИ: – основні етапи становлення та розвитку держави і права України; – особливості суспільного і державного устрою на українських землях у різні історичні періоди; – закономірності та особливості українського державотворення; – систему органів державної влади, управління, судових і правоохоронних органів у різні історичні періоди; – основні джерела та пам'ятки українського права;		

	– особливості становлення і розвитку основних галузей та інститутів права; – основні державно-правові процеси ХХ ст. та етапи становлення незалежної України; – особливості формування і розвитку правової системи України. УМІТИ: – характеризувати основні етапи становлення та розвитку держави і права України; – визначати особливості суспільного і державного устрою в різні історичні періоди; – характеризувати систему органів державної влади, управління, судових і правоохоронних органів; – працювати з основними джерелами та пам'ятками українського права; – порівнювати державні та правові інститути різних історичних періодів; – встановлювати зв'язок між історичними подіями та змінами в державному і правовому розвитку України; – застосовувати набуті історико-правові знання під час вивчення інших юридичних дисциплін.
Компетентності:	ІК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі у сфері правничої діяльності або у процесі навчання, застосовуючи норми права, юридичні механізми та практичні навички професійної діяльності в умовах певної невизначеності. ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій; використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. СК2. Знання і розуміння становлення та розвитку правових та державних інститутів на різних історичних етапах.
Результати навчання:	РН1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. РН8. Використовувати знання історії держави і права для аналізу сучасних подій.
Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти:	Оцінювання знань здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою відповідно до встановлених критеріїв за кожним видом навчальної діяльності: 1. Оцінювання роботи на семінарських (практичних) заняттях (максимум 35 балів: теми 1-7 – по 2 бали, теми 8-15 – по 3 бали) Для занять із максимальною оцінкою 2 бали: 2 бали – здобувач повно розкриває питання теми, правильно використовує історико-правову термінологію та виконує завдання; 1 бал – здобувач розкриває питання частково, допускає окремі помилки та неточності; 0 балів – здобувач не володіє основним матеріалом теми та не виконує завдання. Для занять із максимальною оцінкою 3 бали: 3 бали – здобувач повно і правильно розкриває питання теми, вільно володіє історико-правовою термінологією та правильно виконує завдання;

2 бали – здобувач у цілому володіє матеріалом, але допускає окремі неточності або неповно розкриває питання;

1 бал – здобувач володіє матеріалом частково, допускає помилки та потребує допомоги викладача;

0 балів – здобувач не володіє основним матеріалом теми та не виконує завдання.

2. Оцінювання самостійної роботи (максимум 15 балів):

1 бал – завдання виконано в повному обсязі та відповідно до вимог; опрацьовано рекомендовані джерела; матеріал викладено правильно й послідовно; здобувач демонструє розуміння основних історико-правових положень відповідної теми;

0 балів – завдання не виконано, виконано не в повному обсязі або не відповідно до вимог; здобувач не демонструє розуміння основних положень теми або виявлено порушення академічної доброчесності.

3. Оцінювання індивідуального завдання (ІНДЗ) (максимум 20 балів):

17–20 балів – тема повністю розкрита, матеріал викладено логічно й послідовно; правильно використано історико-правову термінологію; здобувач вільно орієнтується в темі та впевнено захищає роботу;

13–16 балів – тема розкрита достатньо повно, наявні окремі неточності; здобувач загалом добре орієнтується в матеріалі;

9–12 балів – тема розкрита частково, наявні змістові неточності; здобувач має труднощі під час захисту роботи;

0–8 балів – тема розкрита недостатньо або робота не відповідає встановленим вимогам; здобувач не орієнтується в її змісті; робота не виконана або виявлено порушення академічної доброчесності.

4. Оцінювання модульного контролю (МКР) (максимум 10 балів):

9–10 балів – завдання виконано повно і правильно, здобувач демонструє ґрунтовне знання основних етапів розвитку держави і права України, правильно використовує історико-правову термінологію;

7–8 балів – завдання виконано в цілому правильно, основний навчальний матеріал засвоєно, але допущено окремі неточності або надано неповні відповіді;

4–6 балів – завдання виконано частково, здобувач знає основні положення навчального матеріалу, але допускає суттєві помилки;

0–3 бали – виконано лише окремі завдання, допущено

5. Умови отримання оцінки без додаткових випробувань (без складання заліку):

Відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, рейтингова оцінка, набрана впродовж семестру (стартова складова, максимум 80 балів), доводиться до здобувача на передостанньому занятті з дисципліни. Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку (здали всі поточні роботи, МКР, індивідуальне завдання) та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань (без складання заліку). Зі здобувачами освіти, які виконали умови допуску, але мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку (добрати бали із 20 можливих залікових), на останньому за розкладом занятті викладач проводить семестровий контроль у вигляді заліку.

Приклад розрахунку рейтингової оцінки:

здобувач освіти отримав:

35 балів – за роботу на семінарських заняттях;

11 балів – за самостійну роботу;

13 балів – за ІНДЗ;

9 балів – за МКР.

	Разом: $35 + 11 + 13 + 9 = 68$ балів. Оскільки здобувач набрав 68 балів (60 і більше), він може отримати підсумкову оцінку 68 балів без складання заліку. Якщо здобувач бажає підвищити рейтингову оцінку, він може складати залік. 6. Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю – заліку (максимум 20 балів) Залік оцінюється так: 18–20 балів: здобувач демонструє системні знання з історії держави і права України, повно й правильно відповідає на питання, вільно використовує історико-правову термінологію; 14–17 балів: здобувач добре володіє навчальним матеріалом, відповіді правильні, але недостатньо повні, допускає окремі неточності; 10–13 балів: навчальний матеріал засвоєно частково, відповіді неповні, допускаються помилки у висвітленні історико-правових явищ і процесів; 0–9 балів: знання навчального матеріалу недостатні, відповіді містять суттєві помилки або відсутні. 7. Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності (заохочувальні бали): Заохочувальні бали нараховуються понад обов'язкові види навчальної роботи та не включаються до основного розподілу балів із дисципліни. Додаткові бали можуть нараховуватися: – за рішенням циклової комісії – за участь у наукових гуртках, конференціях, семінарах, круглих столах, олімпіадах і конкурсах; підготовку наукових публікацій, тез доповідей; виконання творчих і пошукових завдань поза межами навчального плану; – за рішенням викладача – за систематичну та зразкову навчальну роботу, виконання завдань підвищеної складності й додаткових проєктів, опрацювання додаткового матеріалу, систематичне відвідування занять, якісне ведення конспекту та активну участь у консультаціях. Заохочувальні бали додаються до результатів поточного контролю. При заліковій формі контролю загальна сума обов'язкових і додаткових балів до підсумкового контролю не може перевищувати 89 балів. Оцінка «А» (90–100 балів) не може бути отримана лише за рахунок бонусних балів. Одне наукове, творче чи інше досягнення може бути враховане для нарахування додаткових балів лише з однієї навчальної дисципліни.
Зміст навчальної дисципліни:	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ XVIII СТ. Тема 1. Історія держави і права України як наука та навчальна дисципліна Актуальність і значення історії держави і права України. Предмет і завдання історії держави і права України. Історія держави і права України як історична та юридична наука. Особливості історії української державності та основні форми державотворчого процесу в Україні. Періодизація історії держави і права України та характеристика основних етапів українського державотворення. Тема 2. Стародавня держава і право на території Північного Причорномор'я Особливості виникнення перших державних утворень на території Північного Причорномор'я. Кіммерійські військово-політичні об'єднання. Державотворчий процес у скіфів і сарматів. Суспільний і державний устрій Скіфської держави. Правова система скіфів, її джерела та основні риси. Античні міста-держави Північного Причорномор'я:

суспільний устрій, державний лад і право. Боспорське царство: суспільний і державний устрій, основні риси права.

Тема 3. Держава і право Київської Русі

Етногенез слов'ян та формування державності у східних слов'ян. Виникнення Давньоруської держави та основні етапи її розвитку. Суспільний устрій Київської Русі. Державний лад, центральні та місцеві органи влади. Князівська влада, боярська рада та віче. Джерела права Київської Русі. «Руська Правда»: походження, редакції та загальна характеристика. Право власності, зобов'язальне, спадкове та сімейне право. Злочини і покарання. Судові органи та судочинство.

Тема 4. Держава і право Галицько-Волинського князівства

Утворення Галицько-Волинської держави та основні етапи її розвитку. Суспільний устрій і правове становище основних верств населення. Державний лад. Князівська влада, боярська рада та віче. Центральне і місцеве управління. Судова система. Джерела та основні риси права Галицько-Волинської держави.

Тема 5. Держава і право на українських землях у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої

Утворення Литовсько-Руської держави та входження українських земель до її складу. Суспільний і державний устрій Великого князівства Литовського. Центральне та місцеве управління. Правове становище українських земель після Люблінської унії 1569 р. Суспільний і державний лад Речі Посполитої. Судова система. Джерела права на українських землях. Литовські статuti. Магдебурзьке право та організація міського самоврядування.

Тема 6. Запорозька Січ: суспільний, державний устрій та право

Виникнення українського козацтва. Формування та легалізація козацького стану. Виникнення і розвиток Запорозької Січі. Суспільна організація козацтва. Військово-адміністративний устрій Запорозької Січі. Органи влади та управління. Козацька рада, кошовий отаман і військова старшина. Організація судової влади та судочинства. Джерела й основні риси козацького права.

Тема 7. Козацько-гетьманська держава та право України середини XVII–XVIII ст.

Національно-визвольна війна середини XVII ст. та розбудова Української національної держави. Формування держави Б. Хмельницького. Суспільний устрій Гетьманщини. Державний та адміністративно-територіальний устрій. Органи центральної і місцевої влади. Гетьман, генеральна, полкова та сотенна старшина. Судова система. Джерела права козацько-гетьманської держави. Звичаєве право, гетьманські універсали та договірні статті. Кодифікація українського права у XVIII ст. Основні риси цивільного, сімейного, спадкового та кримінального права. Злочини і покарання.

Тема 8. Державно-правове становище українських земель у другій половині XVII–XVIII ст.

Переяславський договір та встановлення протекторату Московського царства. Договірні статті українських гетьманів та зміни правового статусу Гетьманщини. Органи самодержавного управління Гетьманщиною. Обмеження гетьманської влади та української

автономії. Ліквідація автономних органів влади. Державно-правове становище українських земель під владою сусідніх держав. Суспільний устрій, органи управління та судова система. Джерела й основні риси права.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Тема 9. Держава і право на українських землях у ХІХ – на початку ХХ ст.

Державно-правове становище українських земель у ХІХ – на початку ХХ ст. Суспільний лад і правове становище основних верств населення. Державний лад та адміністративно-територіальний устрій. Центральні та місцеві органи імперського управління. Реформи другої половини ХІХ ст. Селянська, земська, міська та судова реформи. Судова система. Розвиток права та законодавства на українських землях. Державно-правові зміни початку ХХ ст.

Тема 10. Українська національна державність у 1917–1921 рр.

Утворення та діяльність Української Центральної Ради. Формування органів державної влади. Універсали Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Організація центральної влади та місцевого самоврядування. Законодавча діяльність Центральної Ради. Конституція УНР 1918 р. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського: організація державної влади та управління. Відновлення УНР та державотворча діяльність Директорії. Західноукраїнська Народна Республіка. Об'єднання УНР і ЗУНР.

Тема 11. Радянська державність в Україні у 1920–1930-х рр.

Поширення радянської влади в Україні. Конституційне оформлення радянської влади. Конституції УСРР 1919 і 1929 рр., Конституція УРСР 1937 р. Утворення СРСР та обмеження державного суверенітету УСРР. Центральні органи державної влади та управління. Місцеві органи влади та управління. Адміністративно-територіальні зміни. Судова система. Органи прокуратури та інші правоохоронні органи УСРР (УРСР).

Тема 12. Радянська правова система в Україні у 1920–1930-х рр.

Формування основ радянського права в Україні. Особливості становлення радянської правової системи. Розвиток цивільного, земельного, сімейного, трудового, кримінального та кримінально-процесуального права. Кодифікація радянського законодавства в Україні у 1920-х рр. Цивільний, Земельний, Кримінальний, Кримінально-процесуальний, Цивільно-процесуальний, Адміністративний та інші кодекси УСРР. Надзвичайне законодавство СРСР та його застосування в Україні у 1930-х рр. Зміни в основних галузях законодавства.

Тема 13. Держава і право України в період Другої світової війни та у повоєнні роки

Участь УРСР у Другій світовій війні. Перебудова органів державної влади і державного управління в умовах воєнного часу. Місцеві органи влади та управління. Суд і прокуратура. Проголошення відновлення української державності. Створення і діяльність Української повстанської армії. Особливості розвитку права в роки Другої світової війни. Зміни цивільного, сімейного, трудового, кримінального та кримінально-процесуального законодавства. Закінчення Другої світової

	війни. Перебудова державного апарату, судових та правоохоронних органів у повоєнний період. Тема 14. Державно-правовий розвиток України у 1960–1980-х рр. Друга кодифікація законодавства УРСР: передумови, основні завдання та особливості. Конституція УРСР 1978 р.: основні положення. Основи законодавства Союзу РСР та союзних республік: характерні риси. Кодифікація основних галузей радянського законодавства. Цивільне та цивільно-процесуальне законодавство УРСР 1960–1980-х рр. Кодекс про шлюб та сім'ю УРСР 1969 р. Кодекс законів про працю УРСР 1971 р. Кримінальне та кримінально-процесуальне право УРСР у 1960–1980-х рр. Тема 15. Держава та право незалежної України Державно-правові підстави здобуття Україною незалежності. Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України. Розбудова незалежної Української держави: етапи, хід та особливості. Формування системи органів державної влади незалежної України. Конституційний процес в Україні. Прийняття Конституції України 1996 р. та її історико-правове значення.
Пререквізити:	вивчення обов'язкової компоненти «Історія держави та права України» відбувається у 4-му семестрі. Воно базується на знаннях, отриманих здобувачами під час вивчення дисциплін 3-го семестру, зокрема «Історія та культура України», «Історія держави та права зарубіжних країн» та «Теорія держави і права», що формують базові уявлення про історичний розвиток суспільства, державу і право, закономірності становлення та розвитку державних і правових інститутів.
Постреквізити:	знання, отримані під час вивчення обов'язкової компоненти «Історія держави та права України», є основою для подальшого опанування «Конституційного права України», а також сприяють вивченню інших галузевих юридичних дисциплін, забезпечуючи розуміння історичних передумов становлення та розвитку державних і правових інститутів України.
Інформаційне забезпечення:	Основна література: 1. Історія держави та права : навч. посібн. / Д.Є.Забзалюк, В.С.Макарчук, В.Я.Марковський, В.Д.Яремчук, Н.Я.Рудий ; заг. ред. Д.Є.Забзалюка та В.Я.Марковського ; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів : СПОЛОМ, 2021. 438 с. 2. Історія держави і права України : навч. посіб. / кол. авт. : В.О.Боняк, Д.А.Селіхов, Ю.С.Завгородня та ін. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 208 с. 3. Історія держави і права України. Частина I : навч. посіб. (опорні конспекти лекцій) / укладачі Є.В.Зозуля, Т.К.Дацюк, І.В.Іванов. Київ: Алерта, 2023. 240 с. 4. Лазарович М В. Ілюстрована історія державотворення та культури України : підручник. Т. 1. Тернопіль : ЗУНУ, 2025. 590 с. 5. Лазарович М В. Ілюстрована історія державотворення та культури України : підручник. Т. 2. Тернопіль : ЗУНУ, 2025. 692 с. Додаткова література: 1. Історія держави і права : навч.-метод. реком. / НУ «ОЮА». Укл.: Н.В.Єфремова, І.В.Корнієнко, О.В.Горяга. 2-ге вид., перероб. і доп. Одеса : Фенікс, 2023. 88 с

	2. Історія держави і права України та зарубіжних країн : навч.посіб. / О.Т.Басараб, І.Л.Бомбергер. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 237 с. 3. Історія держави та права України (схеми та таблиці) : навч. посіб. / О.В.Шкурятенко, Д.І.Курас та ін. Київ : «Видавництво Людмила», 2020. 170 с. 4. Історія держави і права України : хрестоматія-практикум / М.Ю.Бурдін, Є.С.Логвиненко, І.А.Логвиненко; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2021. 890 с. 5. Історія державного управління в Україні: конспект лекцій : навч. посіб. / Ю.М. Перга. Київ : КПП ім. І.Сікорського, 2023. 55 с. 6. Історія держави і права України : навч.-метод. посіб. / А.Є.Шевченко, С.В.Кудін. Вінниця : ТОВ «Твори» 2020. 688 с. Інформаційні ресурси: 1. Законодавство України : офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ 2. Президент України : офіційне інтернет-представництво. URL: https://www.president.gov.ua/ 3. Конституційний Суд України : офіційний вебсайт. URL: https://ccu.gov.ua/ 4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України : офіційний вебсайт. URL: https://tsdavo.gov.ua/ 5. Український інститут національної пам'яті : офіційний вебсайт. URL: https://uinp.gov.ua/ 6. Електронна бібліотека «Культура України». URL: https://elib.nlu.org.ua/ 7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний вебпортал. URL: https://www.nbuv.gov.ua/
Матеріально-технічне забезпечення:	Технічне та програмне забезпечення: сучасні навчальні аудиторії з комп'ютерною та презентаційною технікою, доступом до мережі Інтернет; ліцензійний пакет MS Office (Word, PowerPoint) та сучасні інформаційні технології. Інформаційно-методичне забезпечення: доступ до офіційних інформаційно-правових ресурсів, електронних бібліотек, електронних навчальних і наукових видань з історії держави та права України; навчально-методичні матеріали з дисципліни. Системи дистанційного навчання: наявність електронного навчального курсу на платформі Google Classroom ПрАТ «ВНЗ «МАУП», електронного силабусу, конспекту лекцій, презентацій, завдань для семінарських занять, самостійної роботи та виконання індивідуального навчального завдання.
Інформація про науково-педагогічного працівника (з фото)	 Нестерова Ольга Валентинівна Викладач циклової комісії з загальноосвітніх та гуманітарних дисциплін Придунайського фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «МАУП», спеціаліст вищої категорії Контакти викладача: E-mail: nesterova_ov75@ukr.net Моб. телефон (Viber/Telegram): (097)-167-68-80